

Συμφωνία των Πρεσπών: Όχημα για την Ευρωατλαντική πορεία των Δυτικών Βαλκανίων;

1. Εισαγωγή

Η Συμφωνία των Πρεσπών (εφεξής Συμφωνία)¹ αποτελεί υπόδειγμα ειρηνικής επίλυσης διεθνών διαφορών μέσω διαπραγμάτευσης (Ραντόπουλος, 2014)² στο πλαίσιο λειτουργίας της διεθνούς κοινότητας³. Δίνει οριστική λύση στην επί 27 χρόνια διαμάχη Ελλάδας και Βόρειας Μακεδονίας, που αποτελούσε ένα από τα πιο ακανθώδη ζητήματα στην ευρύτερη περιοχή της Βαλκανικής χερσονήσου, δυσχεραίνοντας την ανασύνταξή της, την ομαλή συνύπαρξη των λαών της και την ανάπτυξή της κατά τα δυτικά πρότυπα.

Υπεγράφη στις 17 Ιουνίου 2018 από τους υπουργούς Εξωτερικών των δύο χωρών υπό την παρουσία του ειδικού απεσταλμένου των Ηνωμένων Εθνών, Matthew Nimetz και ετέθη σε ισχύ κατόπιν επικύρωσής της από τα δύο Κοινοβούλια στις 12 Φεβρουαρίου 2019. Κατά την Συμφωνία, η οριστική, αμετάκλητη⁴ και “*erga omnes*”⁵ (για κάθε χρήση σε εσωτερικό και εξωτερικό) ονομασία της μέχρι τότε πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας (πΓΔΜ)⁶ είναι Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας, η ιθαγένεια των πολιτών της μακεδονική/Πολίτες της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας⁷ και η γλώσσα μακεδονική ανήκουσα στην ομάδα των νότιων σλαβικών γλωσσών⁸.

Σκοπός του παρόντος επιστημονικού κειμένου είναι η ανάλυση της επίδρασης της Συμφωνίας στην Ευρωατλαντική πορεία των Δυτικών Βαλκανίων, ήτοι την ένταξή τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και τη Βορειοατλαντική Συμμαχία (ΝΑΤΟ) (Μαλλιός, 2018)⁹, και όχι μία αμιγώς εθνική προσέγγισή της.

Δεδομένης της νεορεαλιστικής θεωρίας, η οποία αποτελεί βάση της εν λόγω μελέτης, τα κράτη συνιστούν τους βασικούς δρώντες του διεθνούς συστήματος. Η δημιουργία των διεθνών οργανισμών έχει ως κύριο άξονα την κρατική βούληση, καθώς τα κράτη καθορίζουν

---

¹Υπουργείο Εξωτερικών (2019). Τελική Συμφωνία για την επίλυση των διαφορών όπως περιγράφονται στις αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών 817 (1993) και 845 (1993), τη λήξη της ενδιάμεσης συμφωνίας του 1995, και την εδραίωση στρατηγικής εταιρικής σχέσης μεταξύ των μερών. Υπουργείο ΨΗΠΤΕ / Γενική Γραμματεία Ενημέρωσης και Επικοινωνίας.

² Ως μέθοδος επίλυσης της εν λόγω διαφοράς χρησιμοποιήθηκε η διεθνής διαπραγμάτευση που αποτελεί «μια δομημένη διαδικασία μιας δυνάμει συμφέρουσας αλληλεπίδρασης μεταξύ δύο ή περισσότερων αλληλοεξαρτώμενων κρατών ή και αρμόδιων διεθνών θεσμικών οντοτήτων – στην οποία συνεισφέρουν και οι σχετικοί μη κρατικοί φορείς – όπου, αν και, κατά την ιστορική τους αντίληψη, βρίσκονται σε κατάσταση σύγκρουσης ή απόκλισης συμφερόντων, επιχειρούν να διαμορφώσουν, να αναπτύξουν και να επανακαθορίζουν συναινετικά καθεστωτική σχέση διεθνούς κοινού συμφέροντος διαρκώς εναρμονιζόμενη προς το πεδίο αναφοράς της (*context*)» Ραντόπουλος, Ε. (2014). Διεθνείς Διαπραγματεύσεις: Θεωρία και Τεχνική Οικοδόμησης Διεθνούς Κοινού Συμφέροντος. Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη

³ Άλλωστε, ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών στο άρθρο 2(3) και στο 33(1) ορίζει την υποχρέωση των κρατών να διευθετούν με ειρηνικά μέσα τις διαφορές τους.

⁴ Άρθρο 20(9) Συμφωνίας

⁵ Άρθρο 1(3α) Συμφωνίας

⁶ Η Βόρεια Μακεδονία προσχώρησε στα Ηνωμένα Έθνη υπό την προσωρινή ονομασία «πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας» στις 7/4/1993 με την Απόφαση 817/1993 του Συμβουλίου Ασφαλείας.

⁷ Άρθρο 1(3β) Συμφωνίας

⁸ Άρθρο 1(3γ) Συμφωνίας

⁹ Μαλλιός, Α. Π. (2018). Ελλάδα και Βόρεια Μακεδονία, Η Αυτοψία της Δύσκολης Συμφωνίας των Πρεσπών. Αθήνα: Ι.Σιδέρης.

την πορεία και τον τρόπο λειτουργίας αυτών (Heywood, 2013)¹⁰. Στο πλαίσιο αυτό επιχειρείται η ανάλυση του ρόλου της Συμφωνίας στην Ευρωπαϊκή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων υπό το πρίσμα των επιμέρους συμφερόντων των κύριων δρώντων που διαμορφώνουν την πολιτική σκακιέρα στην βαλκανική χερσόνησο.

2. Συμβαλλόμενα Μέρη Συμφωνίας

2.1. Βόρεια Μακεδονία

Η τότε πΓΔΜ είναι η χώρα που κυρίως επιδίωξε την υπογραφή της Συμφωνίας και την επίλυση του ονοματολογικού ζητήματος (Republic of North Macedonia, Ministry of Foreign Affairs, 2019)¹¹, επειδή επιθυμούσε να διασφαλίσει την αυθύπαρκτη υπόστασή της στο διεθνές σύστημα και να επέλθει τελικά στο εσωτερικό της σταθερότητα και ασφάλεια. Προτεραιότητα της εξωτερικής πολιτικής της χώρας από το 2017 είναι η ένταξή της στην ΕΕ και στο NATO για οικονομικούς και στρατηγικούς λόγους. Η Συμφωνία αποτελούσε ακριβώς το όχημα για την επίτευξη των στόχων της. Αν και ο δρόμος για την ΕΕ άνοιξε και οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις για τη χώρα έχουν προγραμματιστεί για τον Ιούνιο του 2019, εκκρεμεί το αν πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις, επειδή υπάρχουν ακόμη αρκετά ανεπίλυτα προβλήματα σε πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο (Satanakis, 2018)¹².

Το NATO, με τη σειρά του, έχει ήδη εγκρίνει την ένταξή της αναμένοντας την υπογραφή του πρωτοκόλλου εισδοχής από τα κράτη-μέλη του. Θεωρεί αμοιβαία επωφελή τη συνεργασία του μαζί της, η οποία περιλαμβάνει στόχους όπως η ανάπτυξη της ικανότητας των δυνάμεων της χώρας να συνεργαστούν με τις υπόλοιπες συμμαχικές δυνάμεις του NATO, ιδιαίτερα σε επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης και διαχείρισης κρίσεων (NATO, 2019)¹³. Η συμμετοχή στον κοινό σχεδιασμό, την κατάρτιση και τις στρατιωτικές ασκήσεις είναι ουσιαστικής σημασίας ενώ παράλληλα η χώρα θα ενισχύσει έτσι την εθνική της ετοιμότητα και ανθεκτικότητα με την υποστήριξη του NATO (NATO, 2019)¹⁴.

2.2. Ελλάδα

Παρά τις αντιτιθέμενες απόψεις (Πρώτο Θέμα, 2019)¹⁵ (Πρώτο Θέμα, 2019)¹⁶, με την

¹⁰ Heywood, Andrew. (2013). *Διεθνείς Σχέσεις και Πολιτική στην Παγκόσμια Εποχή*. Αθήνα: Εκδ.Κριτική

¹¹ Mfa.gov.mk. (2019). *Q & A on Prespa Agreement*. [online] Available [here](#) [accessed: 22 Feb. 2019].

¹² Satanakis, S. (2018). *Greece and the Former Yugoslav Republic of Macedonia: The Prespa Agreement. What comes next?* [pdf] Austria Institut für Europa und Sicherheitspolitik. Available [here](#) [accessed: Jun. 2018].

¹³ NATO. (2019). *Membership Action Plan (MAP)*. [online] Available [here](#) [accessed: 18 Feb. 2019].

¹⁴ NATO. (2019). *Relations with the Republic of North Macedonia*. [online] Available [here](#) [accessed: 15 Feb. 2019].

¹⁵ Από τη μία πλευρά, οι «υποστηρικτές» της την χαρακτηρίζουν ως ένα πλαίσιο έντιμο και αποδεκτό «για την ειρηνική συνύπαρξη των δύο γειτονικών λαών και την ανάπτυξη των Βαλκανίων ως αναπόσπαστου μέρους της Ευρώπης», ως «το όπλο» προκειμένου η Ελλάδα να ενισχύσει το ρόλο της και να ισχυροποιήσει τη θέση της στη γεωπολιτικά ασαφή και ευαίσθητη περιοχή των Βαλκανίων. Πρώτο Θέμα 2019. Παρέμβαση «33» διανοουμένων υπέρ της Συμφωνίας των Πρεσπών. [ηλεκτρονικά] Διαθέσιμο [εδώ](#) [τελευταία πρόσβαση 29/03/2019].

¹⁶ Από την άλλη, οι «επικριτές» της ισχυρίζονται πως πρόκειται για μια μη συμφέρουσα και επιβλαβή για τα εθνικά συμφέροντα συμφωνία, η οποία δεν επιλύει τη διαφορά στην ουσία της καθώς στηρίζεται και υιοθετεί ταυτόχρονα δύο αντιφατικές ιστορικές εκδοχές περί του ποιος και τι είναι Μακεδόνας και μακεδονικός, αδυνατώντας «να αποτρέψει με πειστικό τρόπο τον σφετερισμό ευαίσθητων ιστορικών δεδομένων». Πρώτο

επίτευξη της Συμφωνίας, η Ελλάδα είχε στόχο να ξεπεράσει τις αγκυλώσεις του παρελθόντος, να διασφαλίσει την ιστορική κληρονομιά της¹⁷ και να προστατεύσει τα εθνικά της συμφέροντα, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την ειρηνική συμβίωση των κρατών της Βαλκανικής.

Η επίλυση της εν λόγω διαφοράς, σταθεροποιεί το υποσύστημα της Βαλκανικής, με την Ελλάδα να αποτελεί μέρος της λύσης και παράδειγμα προς ολοκλήρωση για τις υπόλοιπες χώρες. Επιδιώκει να ενισχύσει τη διπλωματική της ισχύ και να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στα Βαλκάνια έχοντας την ευκαιρία να καταστεί εμπορικός και ενεργειακός κόμβος, συμβάλλοντας στην ανασύνταξη τους (Παντιώρας, 2017)¹⁸ (Η Εφημερίδα των Συντακτών, 2019)¹⁹.

Με την Συμφωνία η Ελλάδα δεσμεύεται ότι δεν θα εμποδίσει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις της Βόρειας Μακεδονίας στις δομές που και η ίδια συμμετέχει²⁰. Οι σχέσεις καλής γειτονίας άλλωστε, θα συνδράμουν στην ανάπτυξη στενότερης συνεργασίας μεταξύ των χωρών σε τομείς, όπως άμυνα, εκπαίδευση, τουρισμό, εμπόριο κτλ., δίνοντας στην ΕΕ μεγαλύτερο πεδίο οικονομικής επέκτασης σε μια περιοχή που θα ξεκινά από τη Βόρεια Ευρώπη και ανεμπόδιστα θα καταλήγει στο Αιγαίο Πέλαγος, λόγω της στρατηγικής θέσης της Βόρειας Μακεδονίας στο κέντρο της βαλκανικής χερσονήσου²¹.

3. Υπόλοιπα Βαλκανικά Κράτη

3.1 Αλβανία

Το ένα τέταρτο του πληθυσμού της Βόρειας Μακεδονίας προέρχεται από την αλβανική εθνική κοινότητα, που δεν συμπεριλήφθηκε στο νεοσύστατο αλβανικό κράτος το 1913 (Παππά, 2014)²². Η έντονη αυτή παρουσία του αλβανικού στοιχείου αποτέλεσε εστία

Θέμα 2019. Επιστολή-«φωτιά» 12 πανεπιστημιακών για τη Συμφωνία των Πρεσπών. [ηλεκτρονικά] Διαθέσιμο [εδώ](#). [Τελευταία Πρόσβαση 29/03/2019].

¹⁷ Άρθρο 7 Συμφωνίας

¹⁸ Παντιώρας, Χ. (2017). *Η κυβερνητική κρίση, η πλατφόρμα των Τιράνων και το πολιτικό μέλλον των Σκοπίων*. [ηλεκτρονικό βιβλίο] Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου, σελ.68-71. Διαθέσιμο [εδώ](#) [τελευταία πρόσβαση 29/03/2019].

¹⁹ Η Εφημερίδα των Συντακτών 2019. Τετραμερής Συνεργασία με επίκεντρο την ενέργεια. [ηλεκτρονικά] Διαθέσιμο [εδώ](#) [τελευταία πρόσβαση 29/03/2019].

²⁰ Άρθρο 2 Συμφωνίας

²¹ Προφανώς είναι ένας «επώδυνος συμβιβασμός. Έθιξε βαθιά το αίσθημα των Ελλήνων, αλλά δεν αφήνει ανοικτές πληγές στο σώμα της Ελλάδος. Αντίθετα κλείνει πολλές, εξοικονομεί πολύτιμο διπλωματικό κεφάλαιο για άλλα πολύ σοβαρότερα μέτωπα, διασφαλίζει τη ρευστή βαλκανική ενδοχώρα μας, ανοίγει ευρύ πεδίο σε ήδη προγραμματισμένα διεθνή δίκτυα ενέργειας και μεταφορών σε ενιαίο πλέον ευρωατλαντικό χώρο και αναβαθμίζει κατακόρυφα τη γεωπολιτική αξία της Ελλάδος. Κλειδί η Θεσσαλονίκη», κατά την άποψη του Νίκου Μέρτζου, πρώην Προέδρου της Εταιρείας Μακεδονικών Σπουδών.

²² Κατά τη δημιουργία του Αλβανικού Κράτους το 1913 μεγάλες περιοχές με σημαντικούς αλβανικούς πληθυσμούς έμειναν εκτός των ορίων του νέου κράτους και διατηρήθηκαν στην κατοχή του τότε Βασιλείου της Σερβίας (μετέπειτα Γιουγκοσλαβίας). Σε αυτές τις περιοχές συμπεριλαμβάνεται και ο ευρύτερος γεωγραφικός χώρος στον οποίο σχηματίστηκε εν συνέχεια η Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Μακεδονίας (1946). Με αυτόν τον τρόπο μεγάλες πληθυσμιακές ομάδες αλβανικής προέλευσης αποτέλεσαν μια πολύ σημαντική μειονότητα εντός της ΣΔΜ. *Η ορθόδοξη πίστη στην Αλβανία από την απελευθέρωση της χώρας το 1912 έως το 1944*. (2014). 1st ed. [ebook] Thessaloniki: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Διαθέσιμο [εδώ](#) [τελευταία πρόσβαση: 29 Μαρ. 2019], (Παππά, 2014),

συγκρούσεων μεταξύ των δύο χωρών στις αρχές του 2000 (Pajaziti, 2014)²³, διαμορφώνοντας το πλαίσιο²⁴ εντός του οποίου συμβιώνουν μεταξύ τους οι πολίτες της Βόρειας Μακεδονίας και αυτοί με αλβανική εθνικότητα.

Η Αλβανία ούσα μια από τις πρώτες χώρες που αναγνώρισαν την ανεξαρτησία της Βόρειας Μακεδονίας, έχει διατηρήσει μια σταθερή στάση υπέρ της ένταξης της στο NATO όπως και στην ΕΕ (Ministry for Europe and Foreign Affairs of Albania, 2019)²⁵. Η στάση της αυτή ερμηνεύεται ως θέση υπέρ της «ενοποίησης του αλβανικού χώρου στα Βαλκάνια». Με την ένταξη των βαλκανικών χωρών στην ΕΕ, η Αλβανία φιλοδοξεί πως θα ευδοκιμήσουν οι προσπάθειές της για χορήγηση της ιδιότητας του Αλβανού πολίτη σε αυτούς τους Αλβανούς που ζουν εκτός αλβανικών συνόρων.

3.2. Βουλγαρία

Το ενδιαφέρον της Βουλγαρίας ήταν ανέκαθεν έντονο για τη γεωγραφική περιοχή της Μακεδονίας (Μέρτζος, 2012).²⁶ Αν και άμεσα αναγνώρισε την τότε πΓΔΜ ως «Δημοκρατία της Μακεδονίας», εξακολουθούσαν να υπάρχουν οι παλαιότερες προστριβές μεταξύ τους με αποτέλεσμα το 2012 η Βουλγαρία να προειδοποιήσει για άσκηση βέτο σε NATO και ΕΕ (Μέρτζος, 2012)²⁷.

Το Δεκέμβριο του 2018 η βουλγαρική Κυβέρνηση αντιτάχθηκε στη Συμφωνία, συγκεκριμένα στην ονομασία και τη γλώσσα, την οποία θεωρούν ιδίωμα της βουλγαρικής (Gotev, 2018)²⁸ (Το Βήμα Online, 2019)²⁹. Μάλιστα, 86.000 πολίτες της Βόρειας Μακεδονίας προμηθεύτηκαν βουλγαρικά διαβατήρια, αποδεικνύοντας την επιρροή της Βουλγαρίας στην χώρα (Κωτούλας, 2018)³⁰. Ωστόσο, πρόσφατα το Κοινοβούλιο της επικύρωσε το

²³Pajaziti, N. *Ohrid Agreement: A starting point, not a finishing point*. [online] Independent Balkan News Agency. Available [here](#). [accessed: 29 Mar. 2019].

²⁴ Σε ένα πλαίσιο πολιτικού αναβρασμού στα Βαλκάνια μετά τη σύγκρουση στο Κόσοβο, ο αλβανικός στρατός απελευθέρωσε τον Κοσόβο UCK προκάλεσε ανάφλεξη στην δυτική περιοχή της Βόρειας Μακεδονίας. Αλβανικές ένοπλες ομάδες προχώρησαν σε εξέγερση στη βορειοδυτική ΠΓΔΜ, η οποία διήρκεσε από τον Ιανουάριο μέχρι τον Νοέμβριο του 2001. Η σύγκρουση έληξε με την υπογραφή της συνθήκης της Οχρίδας στις 13 Αυγούστου του 2001.

²⁵ *Acting Minister Cakaj before the Parliamentary Commission on European Integration: Hopeful for the start of negotiations with the EU based on Albania's merits and progress*. [online] Available [here](#). Ministry for Europe and Foreign Affairs of Albania. (2019). [accessed: 30 Mar. 2019]

²⁶ Με αφετηρία την βουλγαρική εθνική αφύπνιση και την συμφωνία του Αγίου Στεφάνου, η Βουλγαρία εδώ και 150 χρόνια επιθυμεί την προσάρτηση μέρους ή και ολόκληρης της γεωγραφικής περιοχής της Μακεδονίας, στην προσπάθειά της να κάνει πραγματικότητα το όραμα της Μεγάλης Βουλγαρίας. Έτσι, με την εξέγερση του Τιντεν απέβλεπε στην αυτονομία της περιοχής, ώστε αργότερα να την εντάξει στην επικράτεια της, γεγονός που προσπάθησε να πετύχει και κατά τους δύο παγκόσμιους πολέμους. Στα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου οι σχέσεις της με την τότε Γιουγκοσλαβία ήταν οξυμένες, διότι δεν αναγνώριζε και αμφισβητούσε το «μακεδονικό» έθνος, τη γλώσσα αλλά και την παρουσία «μακεδονικής μειονότητας» στην επικράτεια της. Μέρτζος, Ν. (2012). Το Μακεδονικό - παίγνιο γεωπολιτικής. ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, Διαθέσιμο [εδώ](#). [τελευταία πρόσβαση: 29 Mar. 2019]

²⁷ Μέρτζος, Ν. (2012). Το Μακεδονικό - παίγνιο γεωπολιτικής. ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ, Διαθέσιμο [εδώ](#). [τελευταία πρόσβαση: 29 Mar. 2019]

²⁸ Gotev, G. (2018). Bulgarian deputy PM raises obstacles for Macedonia's EU, NATO accession. [online] euractiv.com. Available [here](#). [accessed: 29 Mar. 2019]

²⁹ Το Βήμα Online, (2019). Bulgarian President staunchly opposes Prespa Accord, rejects 'Macedonian language' - Ειδήσεις - νέα - Το Βήμα Online. [online] Ειδήσεις - νέα - Το Βήμα Online. Available [here](#). [accessed: 29 Mar. 2019]

³⁰ (Κωτούλας, (2018) Κωτούλας, Ι. (2018). Γεωπολιτική του Μακεδονικού Ζητήματος. [online] Research Gate. Διαθέσιμο [εδώ](#). [τελευταία πρόσβαση: 29 Mar. 2019]

πρωτόκολλο προσχώρησης στο NATO (NATO, 2019)³¹, αφήνοντας όμως ανοιχτό το ενδεχόμενο εναντίωσης στην αντίστοιχη ευρωπαϊκή ένταξη.

3.3. Σερβία

Οι σχέσεις Σερβίας-Βόρειας Μακεδονίας ήταν ανέκαθεν σχετικά σταθερές, ώστε μάλιστα να την αναγνωρίσει με την τότε συνταγματική της ονομασία³². Ωστόσο, οι σχέσεις τους οξύνθηκαν όταν στα τέλη του 2017, αντέδρασε στην εκλογή της κυβέρνησης Ζάεφ υπό τον φόβο της δημιουργίας μιας «Μεγάλης Αλβανίας», με αποτέλεσμα να ανακαλέσει την πρεσβεία της (Χασιώτης, 1998)³³.

Από την άλλη πλευρά και δεδομένων των διαφορών της με το Κόσοβο, η επίλυση των οποίων συνιστά ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα των Βαλκανίων και προϋπόθεση ένταξής της στην ΕΕ, αλλά και των επιμέρους διαφορών της με τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η Συμφωνία θα μπορούσε να αποτελέσει πρότυπο επίλυσης και μοντέλο συνεργασίας. Σημειώνεται ωστόσο ότι η φύση και το μέγεθος αυτών διαφέρει ουσιωδώς από τη διαφορά Ελλάδας-Βόρειας Μακεδονίας (Παντιώρας, 2017)³⁴.

4. Σημαντικοί διεθνείς δρώντες στην πορεία των Δυτικών Βαλκανίων

4.1. Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ)

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ήταν εξ αρχής θετικά προσκείμενη σε μια συμφωνία για την λύση της διαφοράς μεταξύ Βόρειας Μακεδονίας και Ελλάδας (Παντιώρας, 2017)³⁵. Οι διαφορές της όμως με την Ελλάδα εμπόδιζαν την ένταξή της στην ΕΕ. Από την 16η Φεβρουαρίου του 2005, η Βόρεια Μακεδονία αποτελεί υποψήφιο προς ένταξη μέλος της και τον Ιούνιο του 2019 έχει προγραμματιστεί να ξεκινήσουν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις τόσο της ίδιας όσο και της γειτονικής Αλβανία.

Ωστόσο, η διαδικασία αυτή ενδέχεται να αναβληθεί, λόγω πιθανών γαλλικών και ολλανδικών ενστάσεων. Συνεπώς, διαφαίνεται ότι η ευρωπαϊκή τους πορεία δεν είναι δεδομένη. Αφενός η χώρα αντιμετωπίζει καίρια εσωτερικά ζητήματα, όπως άλλωστε αντιμετωπίζουν και τα

³¹ NATO (2019). Remarks by the President of Bulgaria, Rumen Radev and NATO Secretary General Jens Stoltenberg at their bilateral meeting. [online] Available [here](#). [accessed: 29 Mar. 2019]

³² Το 2018, ωστόσο, παραδέχτηκε την αντίθεση της εν λόγω αναγνώρισης στα συμφέροντα της Ελλάδας.

³³ Χασιώτης, Λ. Ι. (1998). *Διπλωματικά διλήμματα μιας πενταετίας: οι ελληνοσερβικές σχέσεις (1913-1918)*. Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας. Τομέας Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας και Λαογραφίας.

³⁴ Παντιώρας, Χ. (2017). *Η κυβερνητική κρίση, η πλατφόρμα των Τιράνων και το πολιτικό μέλλον των Σκοπίων*. [ebook] Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου, pp.68-71. Διαθέσιμο [εδώ](#). [τελευταία πρόσβαση: 29 Mar. 2019].

³⁵ Στη διάσκεψη κορυφής των κρατών μελών της ΕΕ στη Λισαβόνα στις 26 Ιουνίου 1992, η ΕΕ αποφάσισε να μην αναγνωρίσει τη Βόρεια Μακεδονία με όνομα που θα περιέχει τον όρο Μακεδονία. Ωστόσο, ένα χρόνο αργότερα οι Ευρωπαϊκές χώρες, ανάμεσά τους η Γερμανία, Γαλλία και Βρετανία, αναγνώρισαν την γείτονα χώρα με την προσωρινή της ονομασία (ΠΓΔΜ) : Παντιώρας, Χ. (2017). *Η κυβερνητική κρίση, η πλατφόρμα των Τιράνων και το πολιτικό μέλλον των Σκοπίων*. [ebook] Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου, pp.68-71. Διαθέσιμο [εδώ](#). [τελευταία πρόσβαση: 29 Μαρτίου 2019].

υπόλοιπα Δυτικά Βαλκάνια (European Commission, 2018)³⁶, τα οποία την απομακρύνουν από την ευρωπαϊκή οικογένεια. Αφετέρου, η διχογνωμία που επικρατεί εντός της ένωσης ως προς τη διεύρυνση της δημιουργεί πρόσθετα εμπόδια. Οι υποστηρικτές της διεύρυνσης θεωρούν προτιμότερο ο ασταθής χώρος των Δυτικών Βαλκανίων να είναι εντός της Ένωσης για την αποφυγή ακραίων πολιτικών τάσεων επικίνδυνων για τον ενωσιακό χώρο. Αντιθέτως, άλλοι ισχυρίζονται πως η ΕΕ πρέπει να θέσει σε προτεραιότητα την επίλυση εσωτερικών ζητημάτων και να στρέψει την προσοχή της στην εμβάθυνση.

Ανεξάρτητα όμως από την ενταξιακή διαδικασία της Βόρειας Μακεδονίας στην ΕΕ, οι διαπραγματεύσεις για την είσοδο της χώρας στο NATO βρίσκουν θερμούς ευρωπαϊκούς υποστηρικτές, ανάμεσα στους οποίους ο κυριότερος είναι η Γερμανία στα πλαίσια της γενικότερης επιδίωξης της για ισχυροποίηση (Erb, 2019)³⁷ της επιρροής της στη βαλκανική χερσόνησο³⁸.

4.2 Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (ΗΠΑ)

Η στάση των ΗΠΑ στο Μακεδονικό Ζήτημα διαφάνηκε πρώτη φορά το 1944 όταν το State Department ανακοίνωσε ότι οι αναφορές του τύπου «μακεδονικό έθνος» και «μακεδονική Μητέρα Πατρίδα» αποτελούσαν αδικαιολόγητη δημαγωγία από τη πλευρά της Γιουγκοσλαβίας σε βάρος της Ελλάδας (Office of the Historian, 1944)³⁹.

Με την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και τη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, η Αμερική στο μονοπολικό πλέον κόσμο επιθυμούσε τη σταθερότητα στα Βαλκάνια, ώστε να μη δημιουργηθεί κενό ισχύος ύστερα από τις ανακατατάξεις που βίωσαν (Παντιώρας, Χ. 2017)⁴⁰. Στη προσπάθεια να εξασφαλιστεί η ειρήνη και ο δυτικός προσανατολισμός των Βαλκανίων, η Ελλάδα είχε μια ευκαιρία να διαδραματίσει για τον σκοπό αυτό σταθεροποιητικό ρόλο στην περιοχή υποδεικνύοντας στις γειτονικές της χώρες το ευρωατλαντικό μονοπάτι, το οποίο η ίδια είχε ήδη διαβεί.

Η Συμφωνία αναμενόμενα χαιρετίστηκε από τις ΗΠΑ (U.S. Department of State, 2019)⁴¹.

---

³⁶ Μεταξύ αυτών είναι ο εξτρεμισμός, η τρομοκρατία, η διεθνής εγκληματικότητα, η καταπάτηση θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και κράτους δικαίου, η διαχείριση των συνόρων, η διαφθορά και η ελλείψεις ηλεκτρονικές υπηρεσίες για τους πολίτες. Key findings of the 2018 Report on the former Yugoslav Republic of Macedonia. (2018). [ebook] European Commission. Available [here](#). [Accessed 29 Mar. 2019]. *Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A credible enlargement perspective for and enhanced EU engagement with the Western Balkans*. (2018). [ebook] European Commission. Available [here](#): [accessed: 29 Mar. 2019].

³⁷ Erb, S. (2019). *German Foreign Policy*. [online] Google Books. Available [here](#) [accessed: 29 Mar. 2019].

³⁸ Το NATO έθεσε την Γερμανία επικεφαλής της στρατιωτικής παρουσίας του οργανισμού στα Βαλκάνια το 2006 (Erb, 2019).

³⁹ "This (US) Government considers talk of Macedonian "nation", Macedonian "Fatherland", or Macedonia "national consciousness" to be unjustified demagoguery representing no ethnic nor political reality, and sees in its present revival a possible cloak for aggressive intentions against Greece." Available [here](#). [accessed: 29 Mar. 2019].

⁴⁰ Παντιώρας, Χ. (2017). *Η κυβερνητική κρίση, η πλατφόρμα των Τυράνων και το πολιτικό μέλλον των Σκοπίων*. [ebook] Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών, Τμήμα Βαλκανικών, Σλαβικών και Ανατολικών Σπουδών, Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου, pp.68-71. Διαθέσιμο [εδώ](#). [τελευταία πρόσβαση: 29 Μαρ. 2019].

⁴¹ "The United States welcomes the decision by Macedonia's Parliament to adopt the constitutional amendments needed to ratify the Prespa Agreement with Greece. Macedonia's leaders demonstrated vision, courage, and persistence in their pursuit of a solution to the name dispute, which will allow Macedonia to take its rightful place in NATO and the EU as the Republic of North Macedonia. The United States sees this as a historic

Άλλωστε, ευρισκόμενη σε σημαίνουσα γεωγραφική θέση, υποβασιάζοντας τη Μεσοβαλκανική Ζώνη, η Βόρεια Μακεδονία εύλογα ενδιαφέρει από γεωπολιτική σκοπιά τις ΗΠΑ. Συγκεκριμένα, με τη Βόρεια Μακεδονία εντός των δυτικών θεσμών, οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να περιορίσουν την επιρροή που έχει η Ρωσία στα Βαλκάνια μόνο στη περιοχή της Σερβίας, περιορίζοντας έτσι μακροπρόθεσμα και το ρωσικό οικονομικό πλεονέκτημα σχετικά με το φυσικό αέριο. Η ένταξη της Βόρειας Μακεδονίας όμως στο NATO και την ΕΕ θα μπορούσε πολύ περισσότερο να ανασχέσει την επιρροή της Κίνας στη περιοχή των Βαλκανίων, η οποία τόσο με την πρωτοβουλία "16+1"⁴², όσο και με το πρότζεκτ "Belt and Road Initiative" έχει ήδη διεισδύσει οικονομικά, γεγονός που μελλοντικά θα μπορούσε να μετουσιωθεί σταδιακά και σε πολιτική επιρροή⁴³.

4.3. Ρωσία

Τα Βαλκάνια αποτελούν διαχρονική εστία ενδιαφέροντος για τη ρωσική πολιτική. Μετά την αποτυχία της τότε πΓΔΜ να ενταχθεί στο NATO το 2008, η κυβέρνηση Νικόλα Γκρούεφσκι στράφηκε στην επίτευξη στενότερων σχέσεων με τη Ρωσία, ενώ απομακρύνθηκε η προοπτική ένταξης της στους ευρωπαϊκούς θεσμούς (Petsinis, 2015)⁴⁴. Το ενδιαφέρον όμως της Ρωσίας για την πΓΔΜ και τα Δυτικά Βαλκάνια γενικότερα αυξήθηκε ιδιαίτερα μετά το ξέσπασμα της ουκρανικής κρίσης και την επακόλουθη επιδείνωση στις σχέσεις της με τις ΗΠΑ και την ΕΕ. Η αναζωπύρωση του ρωσοδυτικού ανταγωνισμού ανέδειξε την αποτροπή της ένταξης των Δυτικών Βαλκανίων στο NATO ως προτεραιότητα της ρωσικής πολιτικής στην περιοχή. Η Ρωσία θεωρεί την διεύρυνση του NATO ως ενίσχυση ενός εχθρικού προς αυτή μετώπου και απίσχναση της δικής της επιρροής στα Βαλκάνια (Galeotti, 2018)⁴⁵.

Για τους λόγους αυτούς, η Ρωσία τάχθηκε αναφανδόν υπέρ του Γκρούεφσκι⁴⁶, κατά την πολιτική κρίση της περιόδου 2015-2016 και κατηγορήσε επανειλημμένα ΗΠΑ και ΕΕ για

---

opportunity to advance stability, security, and prosperity throughout the region" U.S. Department of State. (2019). *Macedonia Implements Prespa Agreement*. [online] Available [here](#). [accessed: 29 Mar. 2019].

⁴² Πρόκειται για μια πολιτική και επενδυτική πλατφόρμα της Κίνας, που περιλαμβάνει 11 κράτη-μέλη της Ε.Ε αλλά και τα βαλκανικά κράτη, Αλβανία, ΠΓΔΜ, Μαυροβούνιο, Βοσνία και Σερβία. Η Κίνα υποστηρίζει το σχέδιο κυρίως με διμερείς διακρατικές συμφωνίες χρηματοδότησης έργων υποδομής αλλά και με εξαγορές στρατηγικών υποδομών από κινέζικες κρατικά ελεγχόμενες εταιρείες όταν προκύπτει άμεσο όφελος και υφίσταται η δυνατότητα. Δεδομένου ότι το σχέδιο είναι περισσότερο μια πλατφόρμα παρά ένας πλήρης οδηγός, οι κινήσεις της Κίνας προσαρμόζονται ανάλογα με την υποδοχή που της επιφυλάσσεται και τις ευκαιρίες που αναδύονται.

⁴³ Το σχέδιο «Belt and Road» είναι μια πρωτοβουλία της Κίνας με την οποία φιλοδοξεί να διασυνδέσει την Ασία με την Ευρώπη μέσω χερσαίων και θαλάσσιων εμπορικών διαδρομών. Το σχέδιο αυτό προωθεί η κινεζική ηγεσία για τον νέο "Δρόμο του Μεταξιού" και τη μεταφορά προϊόντων προς τη Δύση, διαμέσου των Βαλκανίων.

⁴⁴ Petsinis, V. (2015). *From pro-American to pro-Russian? Nikola Gruevski as a political chameleon*. [online] openDemocracy. Available [here](#). [accessed: 20 Mar. 2019].

⁴⁵ Galeotti, M. (2018). *Do the Western Balkans Face a Coming Russian Storm?*. [ebook] European Council on Foreign Relations, pp.7-11. Available [here](#). [accessed: 20 Mar. 2019].

⁴⁶ Η κυβέρνηση Γκρούεφσκι συνέχισε τη «στροφή» προς τη Ρωσία ακόμα και μετά την έναρξη της κρίσης της Ουκρανίας. Συγκεκριμένα, η πΓΔΜ αρνήθηκε να συμμετάσχει στην επιβολή κυρώσεων από τις ΗΠΑ και την ΕΕ εναντίον της Ρωσίας, λόγω της προσάρτησης της Κριμαίας το 2014. Η Ρωσία υποστήριξε έτσι την κυβέρνηση Γκρούεφσκι κατά την πολιτική κρίση του 2015-2016, η οποία προκλήθηκε μετά από αποκαλύψεις για εμπλοκή της κυβέρνησης σε σκάνδαλα και σημαδέυτηκε από μαζικές διαδηλώσεις. Ο Γκρούεφσκι παραιτήθηκε τον Ιανουάριο του 2016, με διαμεσολάβηση της ΕΕ και το 2017 σχηματίστηκε φιλοδυτική κυβέρνηση υπό τον Ζόραν Ζάεφ, σε συνεργασία με τα αλβανικά κόμματα. Η παραμονή του Γκρούεφσκι στην εξουσία και το επ' αόριστον "πάγωμα" της ευρωπαϊκής προοπτικής της πΓΔΜ φάνηκαν να είναι οι κύριοι στόχοι της ρωσικής στρατηγικής.

παρέμβαση στο εσωτερικό της πΓΔΜ (Bechev, 2018)⁴⁷ και αντιμετώπισε αρνητικά τη Συμφωνία. Συγκεκριμένα, λίγες εβδομάδες μετά την υπογραφή της συμφωνίας, η ελληνική και η βορειομακεδονική κυβέρνηση κατηγόρησαν τη Ρωσία για υποκίνηση των διαδηλώσεων ενάντια στη συμφωνία (Stronski, Himes, 2019)⁴⁸, ενώ κατά τους επόμενους μήνες η Ρωσία προέβη σε συνεχόμενες σφοδρότατες καταγγελίες εναντίον της Συμφωνίας, ως αντίθετη στη βούληση των «Μακεδόνων» και προϊόν ευρωατλαντικής παρέμβασης⁴⁹. Τελικά όμως αναγνώρισε τη χώρα ως «Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας» στις 18 Μαρτίου 2019 (Kathimerini, 2019)⁵⁰, δεδομένου πως η ένταξή της στο NATO φαίνεται πλέον αναπόφευκτη. Συμπεραίνεται, επομένως, πως η Ρωσία, παρά την αντίθεσή της, πιθανότατα δεν δύναται να αποτρέψει μακροπρόθεσμα την ευρωατλαντική πορεία των Δυτικών Βαλκανίων.

4.4. Τουρκία

Οι διαρκείς συγκρούσεις της Οθωμανικής με την Ρωσική Αυτοκρατορία (μετέπειτα ΕΣΣΔ) έφεραν την τελευταία εγγύτερα στα Βαλκάνια προς αναζήτηση εναλλακτικών διεξόδων της στο Αιγαίο. Στο τέλος του Ψυχρού Πολέμου, η Άγκυρα αναδεικνύεται σε περιφερειακή ηγεμονία, λόγω του γεωπολιτικού και γεωοικονομικού ενδιαφέροντος της διεθνούς κοινότητας, ενώ ισχυροποιείται με τη σφυρηλάτηση ενός «μουςουλμανικού τόξου», από τα Τίρανα έως την Άγκυρα, δηλαδή την συμμαχική συμπίεση βαλκανικών χωρών σε ΕΕ-NATO⁵¹. Έτσι, υπερασπίστηκε την τότε πΓΔΜ, με διπλωματική αναγνώριση, οικονομική ενίσχυση και υποδαύλιση της αντιπαλότητας με την Ελλάδα, προς υποβάθμιση του ρόλου της τελευταίας.

Η πρότερη υποστήριξη της Τουρκίας στην τότε πΓΔΜ εκφράζεται απερίφραστα και στην επικρότηση της Συμφωνίας, καθώς, κατά το τουρκικό Υπουργείο Εξωτερικών, επιλύεται το ονοματολογικό ζήτημα, ανοίγει ο δρόμος για την ευρωατλαντική πορεία της Βόρειας Μακεδονίας και των Δυτικών Βαλκανίων οπότε και για την εδραίωση του «μουςουλμανικού τόξου». Επιπλέον, διευκολύνεται η δημιουργία στους διεθνείς οργανισμούς συμμαχικής υποομάδας υπό τουρκική κηδεμονία, ενώ η Άγκυρα κερδίζει εμπράκτως τη στήριξη αυτών των κρατών σε διακρατικές έριδες- όπως το Κυπριακό και η υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου- και στις μουςουλμανικές μειονότητες κάθε κράτους με σαφείς οικονομικές προεκτάσεις⁵². Κατά

⁴⁷ Bechev, D. (2018). The Macedonian Name Agreement and Its Aftermath: A Geopolitical Perspective. [ebook] Open Society Foundation, pp.5-7. Available [here](#). [accessed: 20 Mar. 2019].

⁴⁸ Stronski, P. and Himes, A. (2019). Russia's Game in the Balkans. [online] Carnegie Endowment for International Peace. Available [here](#). [accessed: 20 Mar. 2019].

⁴⁹ Για παράδειγμα, μετά το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος στην πΓΔΜ τον Σεπτέμβριο, η ρωσική κυβέρνηση υπογράμμισε την εναντίωση της πλειοψηφίας του «μακεδονικού λαού» στη συμφωνία και την «ασυμβατότητα» της με το διεθνές δίκαιο και κατήγγειλε για άλλη μια φορά την παρέμβαση των ΗΠΑ και της ΕΕ στη Βόρεια Μακεδονία, ενώ άφησε να εννοηθεί πως θα χρησιμοποιήσει τη θέση της στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ εναντίον της συμφωνίας. Παρόμοιες ρωσικές κατηγορίες εξαπολύθηκαν και τον Ιανουάριο, μετά την κοινοβουλευτική έγκριση στην πΓΔΜ των συνταγματικών αλλαγών που προέβλεπε η συμφωνία, με τη Ρωσία να αμφισβητεί τη νομιμότητα της διαδικασίας.

⁵⁰ Kathimerini, (2019). *Russia recognizes name of 'Republic of North Macedonia' despite doubts*. [online] Available [here](#). [accessed: 20 Mar. 2019].

⁵¹ Ο σημαντικός ρόλος της Τουρκίας εδράζεται στο διεθνές ενδιαφέρον για τα πετρέλαια της Κασπίας, στη φιλοδυτική στάση των κυβερνήσεων της αλλά και στη διάλυση της Γιουγκοσλαβίας. Στο πλαίσιο της συγκρότησης του «μουςουλμανικού τόξου», υποστήριξε τους Βόσνιους Μουςουλμάνους, πραγματοποίησε σημαντικές διπλωματικές επαφές με τη Σόφια, ενώ εμπόδισε κάθε προσπάθεια ανάδειξης της Ελλάδος σε πρωταγωνιστή της περιοχής (π.χ. βέτο στην απόφαση της κυβέρνησης της Μητσοτάκη, το 1992, για ίδρυση βορειοατλαντικού στρατηγείου στη Λάρισα) (Τσιριγώτης, 2013).

⁵² Η μουςουλμανική μειονότητα (που αριθμεί περί τους εκατό χιλιάδες πολίτες) της Βορείου Μακεδονίας-διέξοδος της Άγκυρας στα δυτικά αλλά και λόγος φιλίας ταυτόχρονα- αποτελεί διαρκή τουρκική έγνοια που

την Άγκυρα, συμπερασματικά, η Συμφωνία ευνοεί την ενταξιακή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων στο NATO, καθώς η στήριξη της Τουρκίας είναι διαρκής και έμπρακτη· άρα, υπάρχει το εχέγγυο δυνητικής διπλωματικής- οικονομικής υποστήριξης για να προωθήσουν τα συμφέροντά τους. Επικρατεί, ωστόσο, διχαστασία για το αν συμφέρει την Άγκυρα η ένταξή τους στην ΕΕ, αφού πιθανόν να υποβαθμιστεί η επιρροή της πρώτης στην περιοχή⁵³.

5. Αντί Επιλόγου

Συμπερασματικά, η Συμφωνία των Πρεσπών αποτελεί μια πρώτη ένδειξη ότι τα μακροχρόνια προβλήματα που ταλανίζουν τα Βαλκάνια μπορούν καλή τη πίστει να επιλυθούν συμβιβαστικά, με ειρηνικό τρόπο και αμοιβαίες υποχωρήσεις. Δημιουργώντας νέα δυναμική και αποτελώντας υπόδειγμα για μελλοντική επίλυση ανάλογων προβλημάτων στα Βαλκάνια, η Συμφωνία θεωρήθηκε ευρέως ως ιστορική.

Ωστόσο, η επίλυση του ζητήματος Ελλάδας-Βόρειας Μακεδονίας εκ των πραγμάτων δεν θα μπορούσε να αποτελέσει *per se* πανάκεια για την εξομάλυνση των συγκρουσιακών τάσεων στα Βαλκάνια και την ευρωατλαντική τους πορεία, καθώς επρόκειτο για τη λιγότερο περίπλοκη διαφορά της περιοχής.

Στα Δυτικά Βαλκάνια εν γένει εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικά εσωτερικά ζητήματα, όπως διαμάχες, οργανωμένο έγκλημα, διαφθορά, οικονομική στασιμότητα και έλλειψη κράτους δικαίου, που δυσχεραίνουν την ενσωμάτωσή τους στο ευρωπαϊκό πλαίσιο. Ενδεικτικά, η συμβίωση των τριών κοινοτήτων στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν είναι αρμονική, ενώ οι κρατικές δομές είναι τόσο ανεπαρκείς που το καθιστούν «*dysfunctional state*». Από την άλλη πλευρά, η Σερβία, έχοντας υλοποιήσει μέρος των ενταξιακών της υποχρεώσεων, αδυνατεί να επιλύσει το ζήτημα του Κοσσυφοπεδίου-προϋπόθεση ενσωμάτωσης στην ΕΕ. Το Κόσοβο χαίρει μόνο μερικής αναγνώρισης και προς το παρόν δεν μπορεί να αποτελέσει κυρίαρχο κράτος. Η Αλβανία δε, αντιμετωπίζει παρόμοιας φύσης εσωτερικά ζητήματα, ιδίως ως προς τη διαφθορά, τα διεθνή δίκτυα εγκληματικότητας και το σεβασμό των μειονοτικών δικαιωμάτων.

Αναφορικά με το NATO, τα κριτήρια προσχώρησης είναι λιγότερο απαιτητικά και δεδομένης της επικείμενης ένταξης της Βόρειας Μακεδονίας, η παρουσία του στην περιοχή ενισχύεται σημαντικά, εξυπηρετώντας άμεσα τα αμερικανικά αλλά και τα τουρκικά συμφέροντα. Παράλληλα, η Ρωσία δε φαίνεται ικανή και πρόθυμη να ανατρέψει τις εξελίξεις αυτές στην παρούσα χρονική στιγμή.

χρήζει φροντίδας, κυρίως οικονομικής. Χαρακτηριστικό είναι ότι στη Βόρειο Μακεδονία λειτουργούν τα σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης “Yahya Kemal” όπως και τα αντίστοιχα κολλέγια, ενώ εκεί έχει την έδρα του το Διεθνές Πανεπιστήμιο Βαλκανίων .Vračić, A. (2016). *Turkey's Role in the Western Balkans*. Berlin: German Institute for International and Security Affairs, p.25.

⁵³ Η Τουρκία, παρά την επενδυτική κυριαρχία της Ε.Ε. στα Δυτικά Βαλκάνια, είναι πανταχού παρούσα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με έρευνα του Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Ερευνών της Βιέννης, οι ξένες άμεσες επενδύσεις της Ένωσης στην περιοχή ανέρχονται στο 60% του συνόλου, ενώ της Τουρκίας σε 14% στο Κόσοβο, 8% στην Αλβανία και 5% στη Βόρεια Μακεδονία (Grieverson, R., Grübler, J. and Holzner, M. (2018). *Western Balkans EU Accession: Is the 2025 Target Date Realistic?*. Vienna: The Vienna Institute for International Economic Studies, pp.15,16.). Ταυτόχρονα, οι ανταλλαγές (εισαγωγές- εξαγωγές) Άγκυρας-Σκοπίων, κυμαίνονται κατά μέσο όρο στα 130.000 δολάρια ετησίως, με πρόσκαιρες εντυπωσιακές αυξομειώσεις· οι χαμηλές αυτές τιμές, σε συνδυασμό με το μικρό επενδυτικό κεφάλαιο έχουν οδηγήσει την Βόρεια Μακεδονία να απευθύνει επίσημως στην Τουρκία πρόσκληση για επέκταση της πολιτικής και σε οικονομική συμμαχία (Κωτούλας, 2018).

Συμπερασματικά, η μελλοντική ευρωπαϊκή πορεία των Δυτικών Βαλκανίων και ιδίως της Σερβίας, Βοσνίας-Ερζεγοβίνης και Κοσόβου, δεν επηρεάζεται περαιτέρω από τη Συμφωνία, που ναι μεν λειτουργεί διευκολυντικά και ως μοντέλο συνεργασίας αλλά δεν μπορεί να δημιουργήσει τετελεσμένα γεγονότα.